

collectum refoberi sic posse, venosis osculis, & sanguini misceri, docent observata plurima. Nobili viro in bellico conflictu cubitus trajiciebatur globulo plumbeo, sic ut cubiti os fractum esset, & dein gravia plurima symptomata una cum febre continua accederent; simulque magnus satis abscessus vulneris locum & vicina occuparet. Cum jam maturi abscessus aperturam faciendam statuisset Chirurgi, ingens diarrhoea vulneratum corripuit, statimque omnis tumor membri vulnerati evanuit; visumque fuit, ingentem puris copiam alvo excretam fuisse. Et dum postea novo pure tumeret abscessus, orta denuo diarrhoea illud evacuatum fuit: hocque modo periculosum satis vulnus sanabatur (d). In homine abdomen perforato, cum levamine omnium symptomatum, urinam copioso pure mistam vidit *Sculterus* (e). Pulmonis apostema per urinas, thoracis vero per intestina & alvum expurgari vidit *Galenus* (f). Pulmonis vomitam, cum spinæ distorsione, purulenta dysenteria per plures dies durante, sanata fuisse, observatum fuit (g); licet ingens debilitas, & pessima plurima signa persuasissent expertissimis Medicis, nihil spei amplius superesse; neque tantum ex ipsis orci faucibus sic erepta fuit hæc puella, verum etiam spinæ distorsio sponte emendata fuit. In variolis toties observatur, pus resorptum pessimas febres accendere; & deinde ad varia corporis loca pus illud deponi, subitoseque attollere tumores, qui pertusi verum pus emittunt, & aliquando, in pessima ulcera degenerant. Ingens observationum numerus apud fide dignissimos auctores habetur, quibus confirmatur, pus nimis diu relictum in loco clauso venis absorberi, & sanguini misceri posse, atque postea ad varia corporis loca deponi: simulque patet, ancipitem penitus eventum esse in his casibus, prout has illasve partes pus a sanguine secretum occupat: Licet enim in casibus modo enumeratis felici successu per alvi & urinæ vias pus educatum fuerit, magnum tamen periculum semper adest, ne viscera pessimis collectionibus corrumpat, aut totam sanguinis massam, cui miscetur, sic depravet, ut postea immedicabiles inde sequantur morbi. Pus enim in abscessu clauso collectum vix resorbebitur, nisi jam tenuius & acrius factum fuerit; dumque sanguini mistum per vasa fluit, majorem adhuc

§. 407. **I**sdem auxiliis (403.) integumenta loci suppurati inferne & superne emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

Quando inflammatio per benignam resolutionem curari non potest, tunc sola suppuratio bona est, ad quam obtinendam requiruntur indicationes curatoriæ §. 402. recensitæ, & sex numeris ibidem comprehensæ. Primo enim debebat crudum inflammatorium ad perfectam maturationem perducere; de qua re actum nunc est, uti & de signis, per quæ certum sumus, illam maturationem factam esse, tuncque præcedenti paragrapho enumerata sunt illa mala, quæ metuenda sunt, quando abscessus maturus, bono pure plenus, nimis diu clausus relinquitur: Secunda indicatio curatoria erat, ut locus suppurandus, uti & vicina emolliantur (vide §. 402. n. 2.) de qua re nunc hac paragrapho agitur.

Omnium frequentissime inflammatio in panniculo adiposo, aut tunica cellulosa dicta, hæret, (vide §. 374.) cutis densa una cum epidermide huic incumbit

(d) Belloste Chirurg. d' Hospital. part. 1. chap. 21. pag. 164. (e) Armament Chirurg. Observ. 61. pag. 245. (f) De Locis Affectis Lib. VI. cap. 4. Chart. Tom. VII. pag. 517. (g) Acad. des Sciences l'an. 1731. Mém. pag. 723. &c. (h) Epid. Lib. VII. Ægrot. 30. Charact. Tom. IX. p. 23. 599.

acquiret acrimoniam, unde pessimæ sæpe febres, sanguinis corruptio, & infinita mala sequi poterunt. Ab hac causa toties in Variolis, dum omnia fere in vado credebantur, subito phrenitis summa orta fuit, quam brevi mors sequebatur; pure nempe resorpto & ad cerebrum delato. Habetur apud *Hippocratem* (h) talis casus, qui huc facere videtur. Describit enim ægrum, interna pectoris supuratione laborantem, in quo stertor pectoris, difficillique respiratio docere videbantur, collectum magna copia pus fuisse. Prope sexagesimum autem diem oculus sinister cum tumore excacatus fuit, sine dolore: neque longe postea etiam dexter oculus, pupillæque admodum candidæ & siccæ fiebant, neque multo post hanc excacationem mortuus est, non ultra septem dies, cum stertore & multa desipientia. Admodum enim verosimile videtur, pus resorptum, pessima metastasi primo ad oculos delatum, dein ad ipsum cerebrum mortem induxisse. Prout jam varia viscera a purulenta hac colluvie occupantur, diversi orientur morbi; dum pus his depositum premeudo partes, quibus accumbit, vel majori acrimonia nata rodendo, illorum functiones turbat, vel integre tollit. Unde patet simul, summa hic prudentia opus esse: nimis enim cito apertus abscessus, antequam omnia penitus maturuerint, plurima damna facere poterit; uti dictum fuit in Commentariis §. 404. si vero non concilietur exitus puri factus, periculosissima sequi poterunt mala. Signa autem maturationis perfectæ cum cura enumerata fuerunt paragrapho præcedenti.

Ab hac puris resorptione toties pereunt illi, quibus extirpatis membris, vel aneurismate exsecto, ingens vulnus factum fuit, quod quotidie magnam copiam puris dat. Si enim sæpe detergeatur pus in superficie vulneris collectum, omne fere corporis nutrimentum deficit, hac via exiens; sicque vero marasmo contabescunt. Si vero diutius relinquatur pus in tanti vulneris superficie, illud resorptum cacochymiam parulentam inducit, & omnia, quæ inde sequi possunt, mala: nisi decoctis vulnerariis detegentibus potatis magna copia abluatur pus sanguini mistum. Aliquando autem debiles tales ægri sufficientem talium decoctorum copiam ferre nequeunt, sed inde hydropicis fiunt; tuncque fere semper infelix successus sequitur.

in omni fere superficie externa corporis: hæc vel pertundi, vel sponte rumpi debet, ut concilietur exitus puri factus: unde facile patet, requiri quam maxime, ut hæc integumenta laxentur & emolliantur. Sed illa remedia, quæ ad maturationem crudi inflammatorii commendabantur in Commentariis §. 403. eadem opera & hoc perficient. Obturantia enim illa glutinosa, quæ numero 2. illius paragraphi laudabantur, simul hanc vim habent, ut laxent & emolliant solidas corporis humani partes. Dum ergo talia cataplasmata vel fomenta applicantur externe loco suppurando, integumenta macerantur & contabescunt quasi: simulque pus sub cute hærens internam ejus superficiem alluet, & macerabit: quod multum adjuvatur prægnante illo calore, qui (vide §. 403. n. 1.) in parte suppuranda adest. Non videtur ergo aliud quid ad hanc indicationem curatoriam requiri.

§. 408. **Q**uin & hac ope (407.) minuta resistentia horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extra pellitur, vel attrahitur foras.

Pus jam factum, in loco clauso hærens, auctum quotidie, a vicinis partibus pressum, communi omnibus fluidis lege tendet eo versus, ubi minor resistentia est. Si jam emolliantissimis remediis applicatis sic debilitata fuerint integumenta, ut cedant facillime distendenti puri, illud elevatis integumentis extrorsum tendet, neque sinuosas vias in panni-

culo adiposo sibi faciet. Omnia ergo illa auxilia quæ ad maturationem crudi inflammatorii adhibentur, simul etiam pus factum foras attrahunt. Probatum enim fuit in Commentariis §. 134. attrahentia remedia esse talia, quæ resistentiam minuunt illo in loco, versus quem derivatio fieri debebat.

§. 409. **T**UM modice acria, emollientia, subpinguia mista simul applicentur, ut & mortua tegumenta facilius, & sine dolore, aperiri queant.

Debet exitus conciliari collecto puri sub integumentis adhuc integris, unde horum divisio fieri debet, sive sponte & sensim dilacerentur a pure distendente, sive lanceola Chirurgica pertundantur. Ut autem hoc minimo dolore fiat, mollissima & subpinguia applicantur, quibus sic contabescunt integumenta, ut emortua fere omni sensu careant. Ubi ergo incipit fere maturus abscessus in verticem mucronatum elevari, huic loco Chirurgi plumaceolum unguento basilico, vel alio simili mollissimo, inunctum solent applicare, ut summa fiat in hoc loco integumentorum emollitio; sic enim laxatis

fibris minuetur dolor (vide §. 228. num. 1.) quæ in hoc loco prominente satis acer plerumque esse solet. Simul aliquando emollientibus miscetur modice acria, ut fermentum panis, sapo venetus, mel &c. quæ macerata integumenta quasi emori faciunt, & citius rumpi. Sic lotrices, quæ tota die saponis lixivio manus macerant, albam & fere emortuam digitorum cutim habent, quæ sæpe etiam excoriando secedere solet. Formulæ similium remedium in Materia Medica ad hunc numerum habentur.

§. 410. **D**Ein, presso rite pure in assurgentem tumorem, parti albissimæ, mollissimæ, eminentiori, inferiori, intrudatur scalpellum, donec exeuns pus satis penetracuspide acta, media integumenta dissecentur, vitatis fibræ, vasisque: leniter mox exprimat, & successive, pus abundans; nec aere, nec turundis, vexetur.

Ubi jam omnis ambitus loci suppurandi perfecte emollitus est, & omnia signa docuerunt, maturationem factam esse, nisi sponte rumpantur integumenta, exitus puri conciliandus est per artem; ne fiant illa mala, quæ §. 406. recensita fuerunt. In locis glandulosis abscessus diutius clausi relinquuntur quam in aliis partibus, quia major ibi scirrhi metus est, si forte aliquid nondum maturatum relinqueretur. Ubi de abscessuum apertura agens *Celsus* sequentia monuit. Si pus maturuit, in aliis quidem & inguinibus raro secundum est: item ubicumque mediocris abscessus est: item quoties in summa cute, vel etiam carne vitium est, nisi festinare curandi imbecillitas cogit. Satisque est cataplasmatibus efficere, ut per se pus aperiat, nam fere sine cicatrice potest esse is locus, qui expertus ferrum non est (i). Ex quibus apparet, quod non tantum in locis glandulosis, sed etiam in aliis casibus spontaneam abscessuum aperturam prætulit illi, quæ per artem fit, imprimis, uti videtur, ob cicatricis deformis metum. Sed vulnus lanceola factum pulchrius postea consolidari poterit, quam si major cutis plaga tabefacta, & a pure contento exesa, secesserit. Quare autem turpem sæpe cicatricem post apertum ferro abscessum viderit *Celsus*, patet facile ex illis, quæ in eodem loco habentur. Ubi enim altius hærebat pus, candenti ferramento abscessum aperiri jussit: alio in casu, dum cutis vehementer extenuata erat, illam totam super pus excidendam voluit. Idem faciebat, si cutis palleret; tunc enim illam emortuam esse & inutilem futuram dixit, adeoque commodius esse, ut excideretur.

Ut concilietur exitus puri in abscessu maturo collecto, attendendum est, ut hoc fiat minima cum

molestia ægri, & sine periculo læsionis partium suppositarum. Sola enim integumenta communia pertundenda sunt, sub quibus pus hæret; & quæ a pure distendantur & elevantur. Solent hinc Chirurgi mollissime premere in omni ambitu tumorem suppuratum, ut integumenta recedant quam maxime a partibus suppositis: cumque soleat plerumque quædam pars tumoris in verticem mucronatum prominere, uti dictum fuit §. 405. huic imprimis loco scalpellum imprimitur, quia integumenta hic magis attenuata, & fere emortua, facillime, & fere sine dolore, pertundi possunt, imprimis si sub pinguis & modice acris applicatis mucronatus ille vertex contabuit, uti paragrapho præcedenti dictum fuit. Quantum autem commode fieri poterit, locus inferior tumoris pertundi debet, ut propria gravitate pus per aperturam factam effluere possit: sic tamen ut consideretur situs, quem pars affecta habebit post aperturam factam. Danda enim opera, ut imus sinus exitum habeat; ne quis humor intus subsidat, qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet (k). Si vero apex abscessus maturi in superiori loco est, ibique integumenta mollissima & albissima appareant, præstat ibi pertundere, quam in alio loco quamvis inferiori, ubi viva adhuc & inflammata cutis non sine summo dolore, & magnis sæpe postea secuturis molestiis, discindi poterit. Postea enim apertura facta poterit mutato partis situ, vel leni compressione per splenia & fascias ex arte circumductas satis impediri, ne pus relictum in abscessu pondere suo sinuosas vias in panniculo adiposo faciat.

Simul ac scalpellum integumenta penetravit, hæret in medio pure, & statim ad latera scalpelli

Tom. II. (i) A. Corn. Cels. Medic. Lib. VII. cap. 2. pag. 408. 409. (k) Ibidem.

pus incipiet prodire; imprimis si leni pressione vicinorum tensa fuerint integumenta a pure subiecto. Ubi autem fatis magna puris copia adest, præstat parum profundius demergere scalpellum, ut postea elevato ejus apice æquabili sectione latior plaga fiat. Ob eandem causam, si sine discrimine fieri possit, per medium abscessus mucronatum verticem ab uno latere ad oppositum scalpellum transadigitur, & dein illud elevando simul & semel imposita integumenta discinduntur, ut sic maxima apertura fiat; quod nunquam nocebit. Nisi enim patulum sic fiat orificium, membranae cellulosa partes sæpe fatis magna, fere gangranosa, protrudentur una cum pure, & aperituram obstruent, unde postea nova sectione opus erit. Accedit, quod evacuato pure tensa antea intertegumenta propria contrahilitate corrugentur, & aperituram factam plurimum imminuant. Ideo pro apertura factam regulam haberi potest, dum abscessus pertunditur, tam latam debere fieri plagam, ac sine periculo læsionis partium subiectarum fieri poterit. Ubi autem pus statim sub cute hæret, patet facile, non requiri, ut scalpellum ad magnam profunditatem adigatur. Aliquando vero accidit, pus hæere profundius reconditum, & tunc majori cautela opus est: turpe enim est, frustra secuisse abscessum, periculosum autem sæpe, profundius apicem scalpelli adigere: & in similibus casibus peritia & dexteritas Chirurgi imprimis elucescunt. Nisi enim exacte Anatomicæ situm partium optime noverit, vel inani semper trepidabit metu, vel temerario ausu contemnet periculum, quod ignorat. Cum enim inflammatio omnium sapissime in panniculo adiposo hæreat, uti jam aliquoties dictum fuit, illeque inter musculos ubique se insinuet, patet, quod profundissime sæpe pus latere possit, nullo omnino vitio apparente in integumentis. Inflammationis profundæ signa prægressa, suppurationis dein indicia hanc sequentia, fluctuatio puris, pressa parte, percepta, lucem in obscuris talibus casibus dabunt. Notabile maxime tale casum habet toties laudatus egregius Chirurgus *De la Motte* (1). Fœmina post lochiorum suppressionem jam per novem menses lecto affixa fuerat, incurvato miserime corpore jacere coacta, ut acerbissimos parum leniret dolores: facies enim genubus admota, calcaneis autem versus nates reflexis, noctes diesque in eodem manebat situ. Cumque dolor imprimis hypogastrium media inter umbilicum & pubem altitudine occuparet, omni cura hunc locum examinavit peritissimus vir, atque aliquam undulationem percepit, quamvis nulla durities aut tumor adestent, neque integumentorum color ullo modo mutatus esset. Longo artis usu firmus in similibus malorum diagnosi conclusit, profundum hic latere abscessum, qui omnium malorum causa esset; & licet abnerent quatuor Chirurgi, qui antea miserimam hujus fœminæ curam gesserant, aperituram faciendam esse in hoc loco statuit, illamque maxima cum cautela perfecit, donec in cavum abdominis penetrasset. Nihil tamen omnino puris exivit per aperituram factam, licet comprimeretur abdomen, spiritum contineret ægra, vel situs corporis mutaretur. Attonitus inauso hoc eventu optimus vir, in sinu ridentibus aliis Chirurgis, abiit; candideque fatetur, infomnem se duxisse noctem. Sequenti mane, dum mutaret apparatus hæsternæ plagæ, in-

(1) Triatè complet de Chirurgie Tom. I. pag. 280.
(2) Lib. VII. cap. 2. pag. 409.
(3) Lib. IV. cap. 13. pag. 64.
(4) Medical Essays Tom. I. pag. 234.

gentem copiam puris exire vidit lætus, licet non intelligeret, ubi illud latuisset. Perrexit pus quotidie effluere per sex circiter septimanarum spatium, tuncque perfecte convaluit a tam desperato morbo hæc fœmina; posteaque adhuc peperit, & sine difficultate incidere potuit, parum tantum inclinans versus dextrum latus, ubi malum hæserat. Similem casum vidi, dum profundum mammae muliebris abscessum aperiret Chirurgus, quod ne gutta puris exiverit, licet ad pollicis altitudinem & ultra scalpellum adegisset: paucis tamen horis postea sponte ingens copia puris per aperituram factam prodiit. Unde patet, non statim mutandam esse Diagnosis in tali casu, si omnibus prius rite ponderatis conclusum fuerit, pertundi debere locum. Licet enim scalpelli apex ad puris latibula non penetraverit, verius locum tamen hunc minus resistentem sæpe sponte pus paulo post derivabitur.

Vitatis fibræ, vasisque. Si sub integumentis pus collectum immediate hæreat, & uti dixit *Celsus* (m) pus cuti jungatur; fatis patet, nullum esse metum læsionis vasorum aut fibrarum, cum pus cutim a subiectis partibus elevet; neque hæcenus constiterit, suppurationem veram musculorum substantiam occupasse unquam, sed in panniculo adiposo hæere tantum. Quamvis enim *Ægineta* (n) dixerit, quod Abscessus sit corruptio & permutatio carnis aut carnosarum partium, veluti musculorum, venarum, arteriarum; tamen post maximas suppurationes, imo & gangrænas, quotidiana observata docent, consumpto panniculo adiposo nitidissimos & integros inveniri musculos. Verum quidem est, miras aliquando degeneraciones non tantum tunicae adiposæ, verum etiam muscularis ipsius substantiæ observatas fuisse; sed tunc talibus tumoribus apertis, non exivit pus, sed alius omnino liquor; unde non videntur ad suppurationem proprie dictam pertinere talia mala. Memorabile tale Exemplum habetur in *Actis Edinburgensibus* (o). Fœmina per aliquot menses tumorem gesserat in cruris externa parte, in medio prominentem & molliorem, cum manifesta fluctuatione, dum digitis premeretur. Cum cutis in illo loco ruberet, dolor adestet acerrimus, febris hæctica, sudor nocturnus, diarrhæa tertio quoque die recrudescens &c. videbatur optimum fore, si locus incideretur. Postquam ergo per biduum cataplasmata maturantia applicata fuerant, & integumentis plurimum attenuatis evidentissime fluctuatio percipiebatur, incisione fatis profunda, quæ pollicem cum dimidio longitudine æquaret, apertus fuit tumor, sed ne guttula puris prodiit; effluerunt vero binæ tresve unice mucæ. Sequenti die fungosa moles per aperituram factam eminebat, qua ablata similibus recrevit, & postquam ingens copia similis substantiæ sic ablata fuerat, immisissum specillum per totam cruris substantiam penetravit, donec in opposita parte cutim tangeret. Paucis diebus postea mortua hac muliere, cutis cruris affecti sana reperiebatur, sed panniculus adiposus una cum musculus degeneraverat in fungosam molem sic, ut diligenti examine tamen non potuerint distingui muscoli. Periosteum ubique secesserat ab ossibus male affectis. Ex hoc casu constat quidem, in informem talem massam potuisse per morbos mutari musculos, tamen nullum hic pus fuit inventum, quod maxime no-

notandum est. An similes abscessus intellexit *Hippocrates* (p) dicens? Verum, ut summam dicam, cætera quoque omnia, quæ mucosa sunt, & mucos producant, utpote glutinosa, ubi tangantur, subito in hanc vel illam partem sub digitis elabuntur, quam ob rem profundius inveniunt hæc Medici, quam putant. Agebat enim in hoc loco de fractura auris, & suppuratione illam secuta; & monebat, si incisio fieri deberet, illam non parvam debere esse, quia pus altius hærebat, quam quis putaret: & paulo ante monuerat, cataplasmata nocere auri fractæ, quia abscessus concitant, & mucos plurimos & suppurationes molestant; deinde illa subjungit, quæ modo allegata fuerunt.

Non videtur ergo tantum periculum esse læsionis fibrarum, dum maturi abscessus aperiuntur; adeoque supervacuam esse anxiam illam cautelam, quam fatis operose describit *Fabricius ab Aquapendente* (q) in singulis fere locis corporis, ut nulla fiat sectio, nisi secundum ductum fibrarum musculorum subjacentium: idem enim ille auctor postea in eodem Capitulo fatetur (r). Anatomices ignaros passim non errare in secandis abscessibus, ob puris copiam, quæ attollit partem, & reddidit membra subiecta vitia ab incidente instrumento.

Leniter mox exprimat, & successive, pus abundans. In maximis abscessibus, in quibus ingens copia puris collecta hæret, simul & semel omne pus educere non semper tutum videtur. Omnes enim partes, quæ faciem talem pure plenum ambiunt, antea pressæ admodum, nunc uno momento hac pressione liberatæ, flaccidissimæ fiunt, & sanguinis maximam copiam in vasa sua admittunt, unde minor ejus appulsus ad cerebrum & cerebellum; hinc animi deliqua & mors ipsa mutuenda forent. Idem periculum imminet, si ab alia quavis humorum coluvie partes pressæ subito liberentur: Ideo monuit *Hippocrates* (s), quod *Empyrici* aut *Hydropici*, qui uruntur, aut secantur, pure aut aqua confertim effluente, omnino intendant. Si vero abscessus fuerit in tali corporis loco, ut facta apertura pro ratione affluentis puris possint fulciri partes circumductis fasciis, tunc fatis tuto maximæ etiam evacuationes fieri poterunt, uti postea dicitur, ubi de Ascitis cura per paracentesim agetur. Neque nocebit aliquam puris copiam hic relinquere: cavi enim hujus facci parietes pure bono, optimo certe & naturali balsamo testæ, foventur, & depurantur, semimortua vasorum extrema separantur, & omnia disponuntur ad optimam consolidationem, uti latius di-

ctum fuit in *Vulnerum historia* §. 158. n. 7. 8. 9. Requiritur solum, ut non maneat tanta puris copia, quæ distendendo partes nocere posset, & vias sinuosas sibi facere in panniculo adiposo; quod fatis cavebitur, si apertura facta relinquatur libera, & in tali ponatur situ, ut pus abundans propria gravitate exire possit. Unde quam maxime cavendum est, ut apertus abscessus

Nec ere, nec turundis, vexetur. Aperto abscessu, licet omne pus eductum fuerit, tamen post 24. horas & citius aliquando, novum pus ibi colligetur, quod pariter educi debet. Ob hanc causam Chirurgi metuentes, ne apertura facta nimis cito concreseat, solebant turundas huic orificio immittere, sicque impedire hanc concretionem. Sed turundæ tales, ex linteis carptis ficcis factæ, humores contiguos absorbent, & inde turgent; unde, cum conicæ figuræ sint, exprimuntur brevi postea; vel, si emplastris aut fasciis applicatis retineantur, dilatatae epistomii instar orificium obturant, omnemque exitum puri collecto impediunt; quod ergo sinuosas sæpe vias quærit in panniculo adiposo tam facile dilatabili. Præterea turundæ illæ, dum tument absorptis humoribus, lenta dilaceratione orificii latera distrahunt; unde molestus dolor, & inflammatio nova sæpe oriuntur. Patet ergo, turundarum in his casibus usum vel inutilem esse, vel damnosum. Sed etiam, dum renovatur apparatus, & turunda extrahitur, pure elapso liberissimus datur aeri accessus in cavum hoc jam vacuum: quantum autem nocere possit aer, si libere hiantes hic tenuissimorum vasculorum fines allat, dictum fuit in *Commentariis* §. 204. & 245.

Omnium ergo optimum erit, plano plumaceolo factam aperituram tegere, ut pus collectum libere effluere possit, simulque cavere, ne fasciæ vel emplastra premant orificium; potiusque curandum est, ut vicinæ partes pleniorum & fasciarum artificiosa applicatione premantur leviter, sicque pus derivetur versus orificium patulum & ab omni pressione liberum. Turundarum autem in apertis abscessibus usus jam *Celso* suspectus fuisse videtur; de his enim agens (t) dicit: Tum, si qua in alis, vel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si ima plaga exigua est, si mediocri suppuratio fuit, si non alte penetravit, si febris non est, si valet corpus, æque linamenta supervacua sunt. In reliquis, parce tamen, nec, nisi magna plaga est, imponi debent. Videantur & illa, quæ de turundarum noxis dicta sunt in *Commentariis* §. 299.

§. 411. Denique curetur mundantibus, suppurantibus, digestivis, balsamicis, deterisivis, exsiccantibus, pro re nata variatis, juxta doctrinam vulnorum (192. ad 220.)

Sequitur nunc, ut agatur de illis indicationibus curatoriis, quæ binis ultimis numeris §. 402. recentur; nempe, quomodo mundandus sit locus apertus, & ad conditionem puri vulneris deducendus. Tota enim superficies interna cavi abscessus macerata fuit in pure contento, unde fere semper male affecta erit, uti dictum fuit in *Commentariis* §. 402. num. 5. adeoque debet hæc superficies mun-

dari, & separari omnia illa, quæ in solidis fluidisque partibus sic corrupta sunt, ut unionem partium separatarum impedire possent. Omnium autem maxime impura erit abscessus superficies, si pus nimia mora a blanda sua indole degeneraverit; tunc enim & cutim impositam, & vicinas panniculi adiposi partes, quasi contabescere facit: sed tunc fordidæ tales superficies consolidari simul nequeunt,

D 4 nisi

(p) De Articulis Chart. Tom. XII. pag. 363.
(q) De Chirurgicis Operat. cap. 107. pag. 654.
(r) pag. 602.
(s) Aphor. 27. Chart. Tom. IX. pag. 263.
(t) Lib. V. cap. 28. pag. 327.

nisi prius mundentur. Monitus hoc Galenus (u) dicens: *Quum vero cutis in suppurationibus amplius extaberit, ita ut attritis vestium fragmentis similis reddatur (vs arxades yere dicit) difficulter subjectis corporibus coalescit; itaque emissario largiore factio ulcus*

§. 412. **S**i inanis metus ferrum repudiat, applicetur causticum parti (410.) escara butyro separetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.)

Omnia tutissime scalpello aperitur maturus abscessus, sed aliquando Chirurgis res est cum hominibus, qui adeo pusillanimes sunt, ut in animi deliquium cadant, si vel mentio tantum huius rei fiat. Optimum est, talibus fraudem facere, & illis nil minus suspicantibus perturbare abscessum. Varias ad hanc rem machinas excogitaverunt Chirurgi, dum annulo, quem indice digito gerebant, lanceolam occultabant; aut lanceolam cuspidem, lamellam metallicam affixam, cataplasmate aut unguento tegebant, & deinde loco aperiendo applicabant, quod tunc leviter premendo apparatus facile perficitur. Plura talia apud Paracelsum (v) & alios habentur. Si neque sic necessaria apertura maturi abscessus impetrari possit, tunc nihil aliud superest, quam ut mucronato abscessus vertici applicetur cauterium, potentiale dictum apud Chirurgo, qualia plura sunt in officinis. Lapis infernalis, vel & corrosivum vulgare Chirurgorum ex calce viva & cineribus clavellatis paratum (vide Materiam Medicam ad hunc

necessario curandum est. Quamam vero requirantur auxilia, ut fordidum ulcus depuretur, & ad vulneris puri recentis conditionem deducatur, in historia vulnerum dictum fuit; & quidem præcipue in Commentariis §. 204. ad 209.

numerum) imprimis solent adhiberi. Applicatur parti Emplastrum, quod in medio foramen habet, respondens loco, ubi causticum applicari debet; huic foramini imponitur causticum, & dein alio Emplastro superimposito tegitur; & ille apparatus sic relinquatur per unam alteramve horam, donec Eschara satis profunde inusta fuerit. Unguento deinde basilico, butyro insulso, vel similibus mollissimis applicatis, escharæ mortuæ a partibus visis separatio promovetur; & deinde pus per aperturam sic factam educitur: tuncque ad curationem omnia eadem requiruntur ac modo dictum fuit. Certum interim est, meticulosos tales majorem longe dolorem pati: maturi enim abscessus divisio scalpelli ope unico temporis momento perficitur; caustici autem actio horam, & sæpe longius tempus, requirit; & postea, dum eschara sensim a vivis partibus contiguus secedit, adhuc satis magnus sæpe dolor sentitur. Major præterea cicatricis deformitas solet sequi post caustici applicationem.

F I S T U L Æ.

§. 413. **H**inc Sinuum, Fistularumque origo, causa, natura, locus, effectus, intelliguntur (406.)

Dum recensentur §. 406. illa mala, quæ metuenda sunt, quando pus in abscessu undique maturo nimis diu relinquatur, dictum fuit, quod pus mole, pondere, & motu, sinus fistulæque creet, variis locis corporis varias. De his autem sinibus & fistulis in hoc Capitulo agetur.

Sinus autem apud Medicos & Chirurgo designat cavum inter partes molles corporis a naturali contractu remotas factum a pure in abscessu collecto, & per aperturam, sponte vel arte paratam, educto. Talem enim sinus definitionem dedit Galenus de hac re agens (vv). *Quoad enim pars ita affecta nullam aperturam habet versus exteriorem superficiem, abscessisse ipsa quidem dicitur: affectio autem abscessus vocatur. At ubi aliqua ex parte aperta est, sic ut excernatur contentus humor, affectio non amplius abscessus, sed sinus jam appellatur.* Ex hac vero definitione sequeretur, post omnem abscessum sequi necessario sinum. Obtinuit tamen usu, sinum tantum vocari, quando latera abscessus aperti, educto pure contigua facta, non concreverunt cito inter se sed separata manent diutius; adeoque in hoc cavo præternaturali quotidie novi humores aggesti difficultatem curæ faciunt. Unde alio in loco sequentem sinus definitionem Galenus dedit. *Quum corpora pus excoriat, & continentia a subje-*

ctis separat ac diducit; deinde eo (pure) quomodo-cumque evacuato, separata nequeunt pristinam constitutionem recuperare, affectio sinus appellatur (x). Similia & habet alibi (y). Postquam enim monuerat (loco in Commentariis §. 411. citato), cutim in suppurationibus sic tabefactam, ut attritis vestium fragmentis similis reddatur, difficulter subjectis corporibus coalescere; statim in sequentis Capituli initio dicit: *Quum amplius subjectis corporibus cutis coalescere non potest, ejusmodi affectus sinus appellatur.* Hanc autem sinus definitionem iisdem fere verbis ex Galeno habet Paulus Ægineta (z).

Fistula autem a sinu differt, quod sit angustior, diutius plerumque duraverit, & interna superficies, uti & orificium, callo sæpe obducta sint. Sequentem Fistulæ definitionem dedit Ægineta (a): *Fistula sinus est callosus, plerumque ex abscessibus nascens, ducta ab arundineis fistulis translatione appellatus.* Et alibi (b) addit, fistulas plerumque abscessus non bene curatos sequi. Paucissimis verbis Latiniſſimus Celsus, postquam monuerat ex abscessibus, & aliis ulcerum generibus, fistulas oriri, illarum definitionem dedit, dicens: *Id nomen est ulceri alto, angusto, calloso (c).*

Origo autem sinuum & fistularum facile patet ex illis, quæ in Commentariis §. 406. dicta sunt. Phle-

Phlegmone enim in abscessum mutata, si pus collectum, loco clauso manente, nimis diu retineatur, vel per aperturam nimis angustam, aut non satis declivem, exire commode non possit, sinibus & fistulis originem dat.

Causa. Pus bonum pondere & mole sua viam sibi faciens in facile dilatabili tunica cellulosa; vel idem pus mora & stagnatione corruptum, & acrius factum, vicina rodens.

Natura consistit in cavo præternaturali inter partes molles, a naturali contractu remotas per collectam materiam purulentam, ichorosam, saniosam &c.

Locus. Semper in panniculo adiposo est; neque constitit ullis observatis fide dignis, quantum novi, unquam muscularem substantiam proprie dictam fistulas pervasisse. In Commentariis §. 374. dictum fuit, quam late pateat panniculi adiposi extensio per totum corpus & omnes fere ejus partes; & quomodo non tantum musculis & tendinibus circumponatur, verum etiam majorum musculorum in minores subdivisionibus se interserat, quo usque sensibus hoc detegi potest. Unde patet, quam mirabiles anfractus sæpe sinus & fistulæ habere possint, & quare in profundis admodum & dissitissimis ab orificio suo locis fontem eorundem sæpe inveniant Chirurgi; uti plurima testantur observata. Juvenis viginti duorum annorum acerbissimo jam ultra sex septimanarum spatium cruciabat dolore, qui lumbos, inguen, & nates in dextro latere occupabat, & coquebat miserum noctes diesque dorso incumbere, genibus elevatis, & pedibus versus nates reflexis. Optimis remediis in casum adhibitis, dum examinantur partes dolentes, nulla mutatio in colore cutis aut figura partium inveniebatur: ad latus autem vertebrarum lumborum inter cristam ossis illi & ultimam costam spuriam percipiebatur undulatio profunda. Hoc loco, ad magnam satis profunditatem adacto scalpello, discisso ad trium pollicum longitudinem effluerunt sinceri puris libræ sex & ultra; & postea eodem die incredibilis copia puris sponte per aperturam factam exivit, totumque inundavit lectulum, inscio ægro, sed summo tamen cum doloris levamine. Dum apparatus auferret Chirurgus, & premeret abdomen, denuo notabilis copia puris exivit; & adhuc multo plus, dum crus & femur ejusdem lateris comprimerentur, quamvis nullus omnino tumor in his partibus appareret. Dumque sequentibus diebus, omni pure evacuato, quantum fieri poterat per compressionem abdominis & femoris, premerentur pedes a pede infimo ascendendo ad genu usque, magna adhuc puris copia exivit (d). Ex mirabili hoc casu apparet, pus bonum, & nondum degenerans in pejorem indolem, solo, ut videtur, pondere sinuosas tales sibi fecisse vias a lumborum regione ad infima pedis usque: & licet valida tali suppuratione omnem corporis habitum perdidisset miser ille homo eo usque, ut summa femoris pars pugno comprehendi potuerit, quinque tamen mensium spatio post aperturam factam convaluit, & dein post binos menses amissum corporis habitum penitus recuperavit; imo obesior, quam ante morbum hunc, redditus fuit.

Similem casum vidi, sed inausulto eventu lethale. Mediæ atatis viro sano & alacri sine manifesta causa oritur tumor mollis in latere sinistro ad altitudinem circiter ossis illi, & ad distantiam binorum digitorum transversorum a spina dorsii. Celeberrimus Boerhaavius consultus jussit scalpello dividi

tumorem lata fati plaga; sed meticulosus æger, simul ac primum scalpelli ictum sensit, aufugit illico, neque potuit precibus amicorum, neque secutorum malorum intentatis minis, adigi, ut sectionem pateretur. Levissimus tantum fuerat scalpelli ictus, qui cutim vix penetraverat, unde nihil effluxit omnino: sed applicato emolliente cataplasmate, post biduum per cutis hoc vulnusculum incredibilis copia puris effluxit. Quia cæteroquin omnes functiones corporis optimæ apparebant, magna spes curæ affulgebat, sed pergebat quotidie copiosi puris effluxus. Cum dilatationem parvulæ hujus aperturæ quam maxime necessariam esse urgeret merito dexterimus Chirurgus, qui ejus curam gerebat, post plurimos dies elapsos tandem illam admisit, sed iterum dolorem sentiens, cum firmari ab adstantibus ministris absolute renuisset, motu corporis impedit, quo minus satis ampla hæc fieret. Interim per aliquot dies videbatur minui puris quantitas, sed mox inopinato ingens copia puris undatim fere effluxit. Magna cum difficultate a morosissimo hoc ægro impetravit Chirurgus, ut specillo liceret explorare, quo versus ille sinus tenderet, potuitque versus superiora sub integumentis ad costas usque illud adigere: cumque mortem ipsam vel levissimam etiam sectioni præferre se pertinacissime assereret miser æger, ruptorio communi applicato illi loco, ubi specilli immissi apex resistentiam invenisset, nova apertura facta fuit. Sed licet splenis, ligaturis, corporis situ idoneo &c. tentaretur cura, nihil omnino profuit, & pergebat pus exire tanta copia, ut fasciæ, splenia, & lectulus inde quotidie inundarentur. Febricula hæctica interea depaſcebat corpus, manente tamen appetitu integerrimo, & alvo libera, nec nimis laxa tamen. Post aliquot septimanas, emaciato jam penitus corpore, in inguine dextro ad altitudinem summitatis ossium pubis tumor mollis apparuit; quo aperto, sinceri puris septem libræ effluerunt, neque tamen ideo sequentibus diebus cessabat pus exire per aperturam inguinis æque, ac per binas priores, quæ in dorso erant. Tandem exhausto corpore, ad vitam usque appetitu optimo manente, placide exspiravit.

Cum mirarer quam maxime, unde tanta copia puris prodire potuisset, & peritissimus Chirurgus putaret, ex ipso abdominis cavo per inguinis aperturam fluxisse; quod tamen vix credere potui, cum nullus abdominis tumor, & nullum vitium in chylopoiesi apparuerit per totum morbi decursum, obtinui ab amicis defuncti, ut in cadavere hæc perscrutari liceret.

Specillum immisimus per binas aperturas in dorso, neque illud ad notabilem aliquam profunditatem adigere potuimus. Dum vero illi orificio, quod in inguine erat, specillum applicuimus, illud tota sua longitudine ingressum fuit, licet nulla vis adhiberetur, sed quam lenissime hoc factum fuerit. Educto hinc specillo filum plumbeum per idem orificium introductum fuit, & sensim versus superiora illud adigebatur, donec resistentia perciperetur. Deinde lenta incisione sili hujus plumbei ductum sequentes invenimus, illud non penetrasse in cavum abdominis, sed versus posteriora fursum ivisse, sub peritonæo supra muscolum Psoas, sub rene dextro: neque potuimus ullam communicationem invenire hujus sinus cum aperturis illis, quæ in dorso erant. In thoracis & abdominis cavis ne guttula qui-

(u) Method. Med. ad Glaucon. Lib. II. cap. 9. Chart. Tom. X. pag. 384.

(v) Livre VII. chap. X. pag. 107.

(vv) Comment. 2. in Lib. Hippocr. de Medicina Officina textu 27. Chart. Tom. XII. pag. 64.

(x) Galen. de Tumor. præter. natur. cap. 4. Charter. Tom. VII. pag. 316.

(y) Method. Med. ad Glaucon. Lib. II. cap. 10. Charter. Tom. X. pag. 385.

(z) Lib. IV. cap. 48. pag. 69. versa.

(a) Lib. IV. cap. 49. pag. 70.

(b) Lib. VII. cap. 77. pag. 93. versa.

(c) A. Corn. Celsi. Med. Lib. V. cap. 28. num. 12. pag. 328.

(d) De la Motte Traité complet de Chirurgie Tom. I. pag. 357. &c.